

BRIEVEN UIT DEN VREEMDE

DE ARAN-EILANDEN

Er is geen sprake van, geachte collegae, dat ik U wil laten zwoegen door het zwoele oerwoud. Noch wil ik U voeren naar de ijswoestijnen van de Zuidpool of de zandwoestijnen van Noord-Afrika. Evenmin zal ik U hoofdschuddend laten toekijken bij de kunsten van zwarte toverdokters. Het ligt slechts in mijn bedoeling U een flits te tonen van een land, dat voor ieder van ons bereikbaar is en waar de arts geen andere plaats inneemt dan bij ons. Ik bedoel Ierland.

Toen onze voorouders lezen en schrijven nog geheimzinnige toverkunsten vonden, waarmee de pas weggetrokken Romeinen goochelden, groeide er in Ierland al een Keltisch-Christelijke beschaving, die lang voor de Renaissance het eerste licht heeft gebracht in het Westelijke Europa der vroege Middeleeuwen. Van die Keltische beschaving en zelfs van een veel vroegere, is in Ierland nog veel te vinden, omdat daar nooit een Romeinse bezetting is geweest, die altijd elke primitieve cultuur overvleugelde. Wel is er veel vernield en verloren gegaan door de invallen der Noormannen, door de Normandische invasie en in het bijzonder door een zeven eeuwen durende, maar nooit aanvaarde Engelse en vooral Protestants-Engelse bezetting. Desondanks is in Ierland nog steeds het Keltische Gaelic de officiële landstaal, met het Engels ernaast overigens, en rijk zijn er folklore en legende. Hoe westelijker men komt, des te rijker is die oogst, en ik verzeker U: een zeer bijzondere en uiterst waardevolle belevenis is het verblijf op een paar scherfjes van Ierland, die verloren en vergeten voor de Westkust in de Atlantische Oceaan liggen. Ik doel op de Aran-eilanden, die een heftige, maar korte belangstelling hebben „genoten” door de beroemde film *Man of Aran* van ROBERT FLAHERTY uit 1934. Van de haast en herrie, die filmbedrijven nu eenmaal met zich brengen, is alleen maar het directiehuis in het onaanzienlijke dorpje Kilmurvey overgebleven, waarin nu het hotelletje annex kruidenierswinkeltje van de goedgehartige Mrs. CONNEELY is gevestigd, dat ons tijdelijk gastvrijheid bood.

Het hotelletje ligt op Inishmare, het grootste van de drie Arans; Kilonan is daarvan de hoofdstad. Die is in het kostelijk bezit van een haven met een vuurtorentje, van een politieagent met een echt uniform en van 500 inwoners. Doch het eiland Inishmore heeft slechts enkele kreupele bomen, die door de Atlantische stormen zijn scheef gewaaid. De heuvels zijn kaal en zo steenachtig als ik nog nooit ergens ter wereld heb gezien. Het zijn geen rotsen, maar glooiende bulten, gladgeslepen door drie barre ijstijden, die er hun machtige gletschers overheen gestuwd hebben. Een akkertje is soms één bolgetrokken betonvloer, ten hoogste met een paar diepe scheuren erin en met een paar granieten zwerfblokken er op. Om er iets te kunnen verbouwen moeten de mensen op hun langharige ezeltjes of op hun eigen ruggen zand en zeewier van de strandjes naar boven zeulen en dit mengsel als „teel-aarde” over hun stenige akkertjes spreiden, opdat het milde klimaat er nog wat aardappelen uit tevoorschijn tovert.

Op de toppen van die steenheuvels liggen de zware, grauwwarte forten, meer dan twintig eeuwen oud, waarin de oorspronkelijke bewoners zich tevergeefs tegen de opdringende Kelten verdedigd hebben. Zij moeten wanhopig gevochten hebben, met de rug tegen de muur, of juist: naar de oneindige Atlantische Oceaan. Talrijke andere overblijfselen van heidense en van vroeg-Christelijke herkomst maken een verblijf op deze kale eilanden tot een romantisch genot voor ieder die wat historisch gevoel heeft. Maar ook de bioloog kan er zijn hart ophalen. Vooral de bloemenliefhebber: wilde akeleien, gentianen, grote lila orchissen, bloedrode fuchsia's en coquet vingerhoedskruid groeien op alle plaatsen waar wat aarde voor de stormen veilig is en kan blijven liggen. Van de steile klippen af kunt U in het steeds weer anders getinte water bruinvissen en dolfinen zien spelen. Ik heb er grindelval's (een klein soort walvissen) gezien en wanneer U in de curraghs, de kano's van geteerd canvas met de dikke, ronde stokken wilt roeien, kunt U vissen, krabben en kreeften ophalen zoveel U lust. De ornitholoog kan op deze voorpost van het oude Europa zijn zeevogels zwevend zien stilstaan op enkele meters van zijn lens of langs de loodrechte wanden omlaag gluren naar de vogelnesten, onbereikbaar voor mensenhanden.

Maar het beste komt nog, collegae! Deze eilanden hebben nog geen electriciteit! Geen schallende of leuterende radio zal U er vervelen en geen rinkelende telefoon Uw gevoel van vrijheid verstoren. Weliswaar gaat U 's avonds met een kaars naar bed en met zo'n ouderwetse, stenen, warme kruik, maar als de koekoek U niet voortijdig roept wordt U gewekt

doordat de glimlachende Mrs. CONNEELY U met een gewijde Keltische morgengroet een kop dampende thee op Uw bed brengt. Waar vinden wij, artsen, zoiets, behalve als we zelf in een ziekenhuis komen te liggen? Waar krijgt U versere eieren en sappiger spek bij Uw ontbijt, dat U met aandacht bij een vlamvend turfvuurtje nuttigt, terwijl geen spreekuur wacht? Kent U een land zonder ongedierte en hitte waar pas sedert drie maanden de auto bekend is? Eén, zegge één auto, de ziekenauto, de trots van Inishmore! Wanneer U rijden wilt, moet U in een side-car gaan zitten, een primitief soort ponywagen. Op Inishmore tenminste. Op Inishmaan is dat nooit zeker, want ze hebben daar maar één zo'n wagentje en op Inisheer, het kleinste van de drie eilanden, rolt nooit een wiel over het plaveisel, omdat er geen wiel en geen plaveisel is.

Fig. 1

Wanneer U nu nog van mij wilt aanhoren, dat de mensen op de Aran-eilanden zo vriendelijk en gastvrij zijn als waar ook ter wereld, dat ze U zullen helpen met wat en waar ze maar kunnen, terwijl een fooi er een ongepaste grap is, dan weet ik dat U de Haarlemse psychiaters zult aanraden mij ongemerkt wat in de gaten te houden, zodat mijn beste kans nog is dat ze mij als een ongevaarlijke pseudologicus phantasticus verder met rust zullen laten. Maar toch houd ik vol, deze scherven van Ierland zijn eilanden van evenwichtige rust en gezond gemeenschapsgevoel in onze moderne wereld van haast en onverschilligheid. De mensen zijn daar arm en tevreden, ze zijn lui en intelligent en ze beminnen de fles meer dan goed voor hen is. Doch niet voor niets is het Keltisch-Ierse woord voor water uisce, usque, whisky en voluit heet dat usque baugh, dat wil zeggen levenswater, vuurwater. Neem hun dan eens kwalijk, dat ze bij zo'n ingewikkelde woordafleiding water en whisky nogal eens verwarren.

Op Inishmore woont een dokter, op Inishmaan een zuster en op Inisheer, nu ja, daar moeten de *good people* het maar doen, de elfen en de kobolden en als het ernstig wordt, de Heilige Geest. In het uiterste geval en met goed weer kun je altijd nog met een flinke curragh de zuster en desnoods de dokter gaan halen. Maar dan moet het wel heel erg zijn. Want geloof en bijgeloof zijn bij deze bevolking ondanks of misschien wel dank zij hun heel oude Christendom wonderlijk dooreen gemengd. Bij de Seven Sisters, waar zeven schilderachtige Middeleeuwse kerkrues tegen elkaar aanleunen, ligt bij de gebeeldhouwde schacht van een vroeg-Christelijk kruis een afgebakende rechthoek, die door het volk wordt beschouwd als het bed van de Heilige Geest. Een zieke die bij onze collega niet de resultaten oogst die hij verlangt, wacht tot het de feestdag van de Heilige Petrus en Paulus is geweest. Dan gaat hij, liefst drie weken achter elkaar de Zaterdagnacht in het bed van de Heilige Geest slapen — en genezen is hij.

Fig. 2

Ook in de geneeskunde spelen de *good people* een voorname rol, zij het meer in de therapie

dan in de diagnostiek. Maar de good people hebben over het algemeen meer valse streken dan weldaden op hun programma staan. Vandaar dat ze gepaaid moeten worden met de onjuiste naam Good People. Toen ik van het stoombootje dat bij Inishmaan op de ree lag, per curragh naar land werd geroeid en aan wal stapte, waren daar op Zondagmiddag ongewoon veel eilanders verzameld. Verrast keek ik naar de forse vrouwen met haar wijde, rood-baaien rokken, haar blauwe jakken en kleurige, eigengeweven omslagdoeken. Ik bewonderde de gebruinde, roodharige mannen met hun stijve broeken en vesten van eigengesponnen wol en hun schoenen van ongelooide, behaarde koehuid. Zij bleken meesters in het roeien en in het spuwen. En ik verwonderde mij over verscheidene jongens, vrij grote zelfs, met een mannenpet, een dikke trui, een sigaret en een donkerblauwe rok (fig. 1). Die rok dient om de good people te bedotten, die graag jongens stelen maar nooit meisjes. Dus laten de bijgelovige moeders hun zoontjes met rokken lopen. De elfen zien hen dan voor meisjes aan en ze zullen niet sterven, doordat ze door de good people weggeroofd worden. Toch zullen deze Aran-mensen de Erlikönig wel nooit uit het hoofd geleerd hebben.

Of hun afkeer van fotograferen ook iets met de good people te maken heeft, weet ik niet. Ik kon het niet vragen omdat op de kleinere eilanden maar heel weinig mensen Engels verstaan en het Gaelic, dat met geen enkele moderne Europese taal overeenkomst heeft, voor ons volkomen onverstaaenbaar is.

Het bleef ongewoon druk op de hoge wallekant van Inishmaan. Voortdurend voeren curraghs met mannen, met angstige vrouwen en met opgetogen kinderen heen en weer naar de kleine stoomboot op de rede. Toen ik een heleboel gekeken, getekend en gefilmd had, keerde ik met een curragh naar boord terug, waar ik dadelijk de oorzaak ontdekte van deze drukte op Zondag. Op het dek stond namelijk een draagbare roentgenkamer, een blikken bus waarin de schichtige mensen zich gewillig lieten opsluiten (fig. 2). Even bromde dan de doos, een nieuwe plaat erin . . . en de volgende. De doorlichting van de bevolking werkte op volle kracht. Meer dan drievierde van de hele bevolking van Inishmaan werd op die Zondagmiddag gratis onderzocht door een team van de „National Mass Radiography Association Ltd.” uit Dublin. Stoere mannen met opeengeklemd kaken, angstig zwetende vrouwen en nieuwsgierige of snikkende kinderen, allen in de merkwaardige, stijve, Zondagse kleren verdwenen één voor één in de blikken Neurenbergse jonkvrouw. Na enkele seconden kwamen ze er opgelucht weer uit met een gezicht of ze zich echt voor de gemeenschap hadden opgeofferd. En dat hadden ze feitelijk ook, vooral deze mensen die al schichtig zijn voor een foto-boxje van bij de margarine.

De mensen van de Radiography Ass., die soms sombere, maar streeksgewijze sterk verschillende tuberculose-cijfers noemden, waren erg in hun schik. Ze vertelden mij, dat ze er een dag of tien tevoren ook al waren geweest. Maar ondanks de propaganda van onze Inishmoorse collega hadden ze slechts 18 mensen voor het scherm gehad. Diep teleurgesteld hadden ze hun leed bij de pastoor geklaagd, die hun de raad gaf op deze middag van Pinksterzondag terug te komen. En ziet, welk een schitterend resultaat! De pastoor had namelijk 's morgens vrijwel uitsluitend over de bevolkingsdoorlichting gepreekt en dank zij de Pinkstertoeloop bijna alle eilanders ervan kunnen overtuigen, dat ze met een stap in de blikken roentgentrommel een goed werk deden, dat Onze Lieve Heer en Sint Patrick welgevallig was.

„Daarom moeten jullie Zondagmiddag komen”, had Pastoor tegen het roentgenteam gezegd, „want 's Maandags zijn ze het alweer vergeten!”

Haarlem, Augustus 1955

A. MELCHIOR

ARTS EN SAMENLEVING

INENTING TEGEN TETANUS

DOOR DR. A. L. NOORDAM, TE AMSTERDAM

Nu men in Nederland, daarbij gevolggewend aan een verzoek van de geneeskundige hoofdinspectie, waarschijnlijk op grote schaal kinderen tegen tetanus zal gaan inenten, is het wellicht van belang, enige punten die hierbij van betekenis zijn, naar voren te brengen.

De inenting van zuigelingen zal geen moeilijkheden medebrengen. Men kan de gecombineerde difterie-kinkhoest-tetanusvaccine gebruiken, zonder dat hiervan hinderlijker reacties te vrezen zijn dan van de reeds gebruikelijke difterie-